
Ballads : કથાગીતો (ચાલુ)

શ્રી જ્ઞાનપ્રસારક સભા તરફથી લોકગીતોની વ્યાખ્યાનમાલા:
વ્યાખ્યાન ચોથું : તેમાં દર્શાવેલ દેવાનાં ગીતો : જવેરચંદ મેઘાણી
સંપાદિત સોરઠી સાહિત્યનાં બહાં બહાં પુસ્તકોમાંથી તારવેલાં :

સર કવસજી જહાંગીર હાલ : મુંબઈ : ૮-૩-૨૬

ઐતિહાસિક કથાગીતોના નમૂના

અનુક્રમ

૧. સ્ત્રીઓનાં ગરબા-ગીતોહનુભાઈ ગોહિલ
૨. શવણહથ્થાવાગાની કાપ્રીઓ જોષી માણેક
૩. ચારણી ગીતોજોગીદાસ ખુમાણ
૪. વનવાસીઓનાં દોહા-ગૂંથ્યાં ગીતો... શેણી-વિભાણુંદ

હનુભાઈ ગોહિલ

[કાઠી લોકે હનુભાઈ ગોહિલના પિત્રાઈ બાઈઓનું ધણુ લઈ
થયા. હનુભાઈને એ પિત્રાઈઓની સાથે અદાવત હતી. તે છતાં પોતે
અદાવત ભૂલી, કાઠીઓની પાછળ પડી, યુદ્ધ મચાવી મરાયો.]

રંગ્યા તે રંગ્યા રૂપાના બાજેઠ જો ને
સાવ રે સોનાનાં સોળે સોગદાં હો રાજ !
હનુ ફતેસંગ માડીનયા વાર જો ને
લેરૂ લડીને બેઠા રમવા હો રાજ !
રમ્યા તે રમ્યા બાજીયું બે ચાર જો ને
શયકો આવ્યો ખીજડીયા ગામનો હો રાજ !
વાજીયું તે વાજીયું ખીજડીયાનું ધણુ જો ને
જેઠે ગોવાળોએ ધણુ વાળીયાં હો રાજ !
કુંવરને કાંઈ ચટકે ચડી રીસ જો ને
પાસા પછાડી કુંવર ઉડીયા હો રાજ !
બોડારમાંથી રોઝી વેડી છોડી જો ને
ખીંતીએથી લીધાં મશરૂ રમોળીયાં હો રાજ !
રાણીજીને મેડીયે થીયાં જાણુ જો ને
કાણું પડી રાણીજીના પેટમાં હો રાજ !

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૧૪૬૪

ચર્ગાક

પુસ્તકનું નામ ઉદ્યાગીતી

વિષય સ્ત્રી ૯ : ૨૪૬ : ૨૩૬૬૨

ઘોડી થોભી ઘોડીલાંની વાઘ જો ને
 આજે ઘાત્યું છે રાજને માથડે હો રાજ !
 ઘેલાં તે રાણી ઘેલડીયાં શાં બોલો જો ને
 વેરી વળાવી હુમણાં આવશું હો રાજ !
 મોડી ઉતરતાં લપટ્યો ડાબો પગ જો ને
 માઠે શુકને તે રાજ નો ચઢે હો રાજ !
 ઝોશરીએ આડી ઉતરી છે મંજર જો ને
 તોરણે ભરાણાં મશરૂ મોળીયાં હો રાજ !
 જવારે તે વારે હનુભાનાં માત જો ને
 અવળે અપશુકને કુંવર નો ચઢે હો રાજ !
 ઘેલાં તે માતા ! ઘેલડીયાં શાં બોલો જો ને !
 વેરી વળાવી હુમણાં આવશું હો રાજ !
 ડેલીયે જતાં મળી છે કુંભાર જો ને
 હાથમાં જત્રાંબકડી એને છાશની હો રાજ !
 વારે તે વારે લોખંડા ફેરાં લોક જો ને
 માઠે શુકને રે રાજ. મા ચઢે હો રાજ !
 ઘેલાં તે લોકો ઘેલડીયાં શાં બોલો જો ને
 વેરી વળાવી હુમણાં આવશું હો રાજ !
 શીમાડે જતાં ઉતર્યા આડા સાપ જો ને
 ડાબી ભેરવ તે હનુ ! કળકળી હો રાજ !
 અપશુકનનો ન મળે રાજ પાર જો ને
 વાર્યાં કરો તો વળો પાછેરા હો રાજ !
 હું હનુલૈ રણુજયો. રજપૂત જો ને
 ભુલ્લે ચડ્યો તે પાછો નો ફરં હો રાજ !

વારનાં ઘોડાં મારગે ચાલ્યાં બલ જો ને
 આડખીડ હાલે હનુભાની રાઝડી હો રાજ !
 આકડીયામાં ચારણને થાય બલ જો ને
 વીકેલૈ ચારણ આડો આવીઓ હો રાજ !
 પરાણે કાંઈ ઉતાર્યાં પલાણુ જો ને
 રૂડીયા કસુંબા તેણે કાઢીઆ હો રાજ !
 આવ્યાં તે આવ્યાં વીક્ષભની માડી જો ને
 આવી પૂછી છે એક વાતડી હો રાજ !
 તમે કુંવર ઘડીક ધીરા થાવ જો ને
 ધણુ રે વાળી વીકેલૈ આવશે હો રાજ !
 આઈ મા! તમને લળી લાગું પાય જો ને
 ઘડીયે ખોટી કરો મા આ સમે હો રાજ !
 લાજે મારાં સિંહણુ ફેરાં દુધ જો ને
 લાજે ગોહિલ ગંગાજળ ઉજળો! હો રાજ !
 હું હનુલૈ રણબયો રજપૂત જો ને
 બુધધે ચડયો તે પાછો નો ફરું હો રાજ !
 ત્યાંથી હનુભાએ રાત્રી ઘોડી છોડી જો ને
 જેઠા ગોવાળીઓ પડકારીયો હો રાજ !
 જેઠીઓ કાંઈ લળીને લાગે પાય જો ને
 માશી લોને હનુલૈ આ સમે હો રાજ !
 ત્રણ ગાઉને તરલેટે લાવ્યો ધણુ જો ને
 હવે વાતુંએ નહિ ઉગરો હો રાજ !
 રણભોમે કાંઈ રાખ્યા છે રણથંભ જો ને
 હાથે મીઠળ હનુભાએ બાંધીઆ રે લોલ !

તરવાયુંનાં બંધાણું છે તોરણુ જો ને
 ભાલાં લળકે હનુભાના હાથમાં હો રાજ !
 લડે તે લડે કાઠીડો રજપૂત જો ને
 લડે હનુભા કુંવર વાંકડા હો રાજ !
 મશણા કાંઈ હનુ કૃતેશંગ વીર જો ને
 રણમાં પડિયા કૃતેશંગ વાંકડા હો રાજ !
 રૂવે તે રૂવે લીંબડા ગામનાં લોક જો ને
 હાટે રૂવે રે હાટ વાણીયા હો રાજ !
 દાસીયું કાંઈ રૂવે છે દરબાર જો ને
 રાણીયું રૂવે રે રંગમોલમાં હો રાજ !
 આથમીઓ કાંઈ લીંબુડા ગામનો ભાણુ જો ને
 મીઠાળ સોતા કૃતેશંગ મારીયા હો રાજ !

[સિંરાષ્ટ્રની રસધાર : ધારા ૩ : ૫૪૨૦૫]

જોધો માણુકે

[સિંરાષ્ટ્રમાં આવેલા ઓખા મંડળ પ્રદેશના અસલ માલિકો વાણ
 ભતિના કંત્રિયા : એની પાસેથી ગાયકવાડે ઓખામંડળ છતી લીધું.
 વાઘેરોએ એકત્ર થઈ ગાયકવાડની સામે બહારવટું : ચલાવ્યું. જોધો
 માણુક વાઘેરોનો સરદાર હતો. એના સૌર્યની આ કારીઓ રચાયલી છે.]

મનડો મોલાસેં મિલાયો

જોધો માણુક રૂપમેં આયો !

કમરૂં કસીને માણુકે બંધીયું અલા !

ગાયકવાડકે નમાયો—જોધો

કેસર કપડાં માણેકે રંગીયાં અલા !
 તરવારેસેં રમયો—જોધો.
 જોધા માણેકજી ચડી અસવારી અલા !
 સતીયેંજે સીસ નમાયો—જોધો.
 સ્વેખ ઇસાક ચયે, સુણો મુંજ સાજન અલા !
 દાતાર મદતેમેં આયો
 જોધા માણેક રૂપમેં આયો—મનડો.

૨

કોડીનાર મારીને જાય
 ઓખેજો વાઘેર કોડીનાર મારીને જાય !
 ગોમતીજો રાજા કોડીનાર મારીને જાય !
 આઘમણે નાકેથી ધણુ વાળીને
 ઉગમણે નાકે લઈ જાય—ઓખેજો.
 નીસરણીયું માંડીને ગામમાં ઉતર્યા ને
 બંદીવાનની ખેડીયું બંગાય—ઓખેજો.
 કોડીનાર મારીને જોધો ગાદીએ બેઠા ત્યારે
 કોડીનારનો ધણી કોઈ ન થાય—ઓખેજો.
 જામશે કરીને કસુંબા કાઢીયા ને
 સાકરૂંના હુંગા વેચાય—ઓખેજો.
 વાઘેરૂંને રંગડા દેવાય—ઓખેજો.
 જરે રે બપોરે બજાડું લુટીયું ને
 માયા કેરા સાંઢીયા ભરાય—ઓખેજો.

જામણ સૈદ્ધને દાન તો દીધાં ને

ગામમાં મીઠાચું વેંચાય—ઓખેભેં

આચું ફેરે ગોંદરે નીચાં કપાસીયા ને

પાદરે ચોરાસી જમાય—ઓખેભેં

દેસ પરદેસે કાગળો લખાણા ને

વાતું તારી વડોદરે વંચાય—ઓખેભેં

ફૂંચાની ધારણે ખોલ્યા રે નથુનાથ

તારા જસડા ગામોગામ ગવાય—ઓખેભેં

(સોરઠી બહારવટીયા : ૨ : પા. ૧૨૬-૧૩૬)

ભેગીદાસ ખુમાણ

[કુંડલાના આ કાઠી બીરે ભાવનગર-રાજ વજેસંગ સામે વર્ષો સુધી યુદ્ધ ચલાવેલું. ઈ. સ. ૧૮૦૦ આસપાસનો સમય હતો.]

પડ ચડિયો જે દિ' ભેગડો પીઠો

આકડીયા ખાગે અરડીંગ,

જરદ કસી મરદે અંગ જડિયા

સમવડિયા અડિયા તરસીંગ. ૧

[ભેગીદાસ ને પીઠો ખુમાણ યુદ્ધમાં ચમ્યા. શરવીરો ખડમ લઈ આફળ્યા. મરદોએ અંગ પર બખ્તર કર્યાં. બરોબરીયા સિંહોએ ભણે જંગ માંડ્યો.]

*પાઠાન્તર : 'શેખ ઇસાક ચયે, સુણો મુંજ સાજન !'

બુધ કરવા કારણ રણ ઝૂટા
 સાંકળ તોડય બહુટા સિંહ,
 માંડે જેધ જેધ ખુમાણે
 લોહ તણે સર જાણે લોહ. ૨

[યુધ્ધ કરવાને કારણે બહારવટીયા રણમાં ધરવા. જાણે સિંહ સાંકળ તોડીને વધુટયા. ખુમાણેએ મરણીયા થઈ વેર માંડયું. જાણે એ તે લોહાની ઉપર આંકેલ લીધી ! ભૂંસાય જ નહિ.]

કસંપે જોયા મલક કાઠીએ
 કરિયો ઘરમાં કટંબ કળો;
 સાવર ને કુંડલપર સારૂ
 વધતે વધતે વધ્યો વળો. ૩

[પરંતુ કાઠીએએ કસંપને કારણે મુલક જોયા. ઘરની અંદર જ કુંડેળ-કલહ કર્યો. સાવર ને કુંડલા માટે વેર વધવા જ લાગ્યાં.]

મત્ય મુંઝાણી દશા માઠીએ
 કાઠી બાધા ચડયા કડે,
 ચેલો લાણુ આવીયા ચાલી
 જોગો આવધ અંગ જડે. ૪

[પણ માઠી દશાને લીધે તેઓની મતિ મુંઝાણી. કાઠીએ બાધા કડે ચડયા. જસદણને ચેલો ખાયર અને લડલીને લાણુ ખાયર લાગ્યા. તે વખતે જોગીદાસ અંગ પર આયુધ કસતો હતો.]

વેળા સમો ન શકિયા વરતી
 ફરતી ફેજ ફરે ફરંજાણુ,
 આયુ થીયા જેતપર લેળા
 ખાયર ને વાળા ખુમાણુ. ૫

[કાઠીએ સમય ન વર્તી શક્યા. ચોફેર અંગેજોની ફેજ ફરતી હતી. જ્યાં બધા લાકડા જેતપરમાં લેળા થયાં. ખાયર, ખુમાણુ ને વાળા, ત્રણે.]

મૃગ સાથે અગિયો માણે
જાણે દાય ન આવે ઝેર,
ફરતો ફેર મેરગર ફરવો
વજમલસુ આદરવો વેર. ૬

[મુળા વાળાએ સાચી સલાહ આપી કે બાઈ! મેરની પ્રદક્ષિણા કરવી નેટલી મુશ્કેલ છે, તેટલું જ વિકટ વંજેસંગ સાથે વેર આદરવાનું છે.]

હેક વચન સાંભળ તણુ-હાદા !
નર માદા થઈ દીયો નમી !

પડખા માંય કુંપની પેઠી
જવા બેઠી હવે જમી. ૭

[હે હાદાના તનય! એક વચન સાંભળ. હવે તો મરદો છા તે અંબળાઓ ખનીને નમી જાયો. કેમકે હવે પડખામાં અંબેજની કંપની પેઠી છે, હવે આપણી જમીન જવા જ બેઠી છે.]

ખરબે હાદા-સુતાણુ બોલિયો
કાકા ભોંતર રાખ કરાર,
જેગો કહે કરું ધર જાતી
(તો) વંશ વાળા લાજે અણુવાર. ૮

[હાદા-સુતાન જોગીદાસ ઉરકેરાઈને બોલ્યો કે હે કાકા! હું હૃદયમાં ખાત્રી રાખજો. હું જેગો જે ધરતી જવા દઉં, તો તો અત્યારે આપણે અસલ વાળા ક્ષત્રિયનો વંશ લાજો.]

મરદાં સજો થાવ હવ માટી !
આંટી પડી નકે ઉગાર,
અધપતીઓના મલક ઉજાડો
ધાડાં કરી લૂંટો ધરાય. ૯

[હે મરદો! હવે બહાદુર થઈને સાજ સજો. હવે એવી આંટી પડી છે કે ઉગાર નથી. હવે તો રાજાઓના મુલકને ઉજાડ કરો. ધાડ પાડીને ધરાય લૂંટો.]

એ કથ સુણી ભરિયા ઉચાળા
 ગરના ગાળામાંય ગીયા,
 વાંસેથી ખાચર ને વાળા
 રાળા ટાળા કરી રીયા. ૧૦

[નિવૃત્તપૂર મુશુવાળાનું આવું કથન સાંભળીને ખુમાણેએ ઉમાળા
 કર્યા. ભરીને ગિરની ખીણોમાં ગયા. પણ પાછળથી ખાચરો અને
 વાળાઓ ખટખટ કરવા મંડ્યા.]

પરથમ એ ખૂટામણુ પેકું
 બેકું સહુ શ્રદ્ધી ધરખાર,
 ભેગો કરે ખત્રવટ ભતી
 (તો) ભૂવણુ શેષ ન શીલે ભાર. ૧૧

[પ્રથમ જ ખૂટામણુ પેકું. બધા પોતાનાં ધરખાર ભાલીને ભેસી
 ગયા. ફક્ત એક ભેગીદાસે કહ્યું કે ભે હું ક્ષત્રીવટ ભતી કરું, તો તો
 શેષનાગ પૃથ્વીનો ભાર ન શીલે.]

જૂસણુ કસીઆ ભેધ જીવાણે
 ખૂમાણે સજીયા ખંધાર,
 પૃથ્વી કીધી ધડે પાગડે
 બાધે દેશ પડે જીંબાડ. ૧૨

[જીવાન ભેદ્યાઓ ખખટરો કર્યા. ખુમાણેએ અધો સજ્યા.
 પૃથ્વીમાં નાસ લાગ કરાવી મૂકી. આખા મુલકમાં ખૂમો પડી.]

દીવ અને રાજીલા ડરપે
 શેષ ન ધરપે હેઠે સાંસ,
 આવી રહે અચાનક ઉભો
 દી' ઉગે ત્યાં ભેગીદાસ ! ૧૩

[દીવ અને રાજીલા સહેરો ડરે છે. શેષનાગ ભણે કે નીચો ત્યાસ નથી
 શક્તો. દિવસ ઉગે છે ત્યાં ઓચીતો આવીને ભેગીદાસ ઉભો રહે છે.]

આઠે પહોર ઉદકે ઉના

ધર જુના સુધી ધમસાણુ,

પાટણુરી હશ ધાહ પડાવે

ખાગાં બળ ખાવે ખૂમાણુ. ૧૩

[ઉના સહેર આઠે પહોર ઉદકમાં રહે છે. જુનાગઢ સુધી ધમસાણુ આવે છે. પાટણુની દિશામાં પણ બહારવટીયા પોકાર પડાવે છે. વલવારને જોરે ખુમાણુ ખાય પીવે છે.]

એ ફરીઆદ વળ કન આવી

અછળી ફેજ મગાવી એક,

હુંટી નેસ નીંગડુ લીધા

તણુ પરભંરી છૂટી ટેક. ૧૪

[આવી ફરીઆદ વળેસંગળી પાસે આવી. એણે એક માટી ફેજ મગાવી. કાઠીઓનાં નેસડાં ઢચાળા હુંટી લીધા. કાઠીઓની ત્રણે સ્ત્રાખાઓની ટેક છૂટી ગઈ.]

ભૂખ્યા ગિરે હુંગરે ભમીઆ

સોહડ જોખમિયા ભાઈયાં સાથ,

ગેલો હાદલ ચાંપો ગમિયા

નમિયા નહિ ખૂમાણુ નાથ. ૧૬

[બહારવટીયા ભૂખ્યા ભૂખ્યા ગિરના હુંગરામાં ભમ્યા. બહુ જોખમી ભમ્યાં. એલો ખુમાણુ, હાદો ખુમાણુ, ચાંપો ખુમાણુ, વગેરેના જન ખુમાણુ. છતાં પણ ખુમાણુનો નાથ જોગીશસ ન નમ્યો.]

ઠેરોઠેર લેણ્યાં થાણું

કાઠી ગળે જલાણુ કાય,

જસદણુ અને જેતપર જબદી

રિયા મૂળુ ચેલો દોય. ૧૭

[વળેસંગે ઠેર ઠેર થાણાં મોકલ્યાં. કાઠીઓની ગરદન પકડી
જેતપુર ને જસદણ પર પણ જપ્તી આવી. એટલે મુળુ વાળો ને ચેલો
આચર બન્ને ડરી ગયા.]

જેગા કને ગીઆ કર જોડી

ચેલો મૂળુ એમ ચવે,

ચરણે નમો વળને ચાલો

(નીકર) હાલો પાવર દેશ હવે ! ૧૮

[ચેલો ને મૂળુ જોગીદાસ પાસે જઈ, હાથ જોડીને કહે છે કે કાં તો
તમે વળેસંગજીને ચરણે નમો, નીકર ચાલો પાછા આપણા પૂર્વજોના
ગતન પાવર દેશમાં. કેમકે આંહી આપણને રહેવા નહિ આવે.]

જોગીદાસે મનમાં જાણ્યું

તાણ્યું વેર ન આવે તાલ,

આવ્યો શરણે વળે ઉગારે

મારે તોય ધણી વજમાલ. ૧૯

[જોગીદાસે મનમાં વિચાર્યું કે હવે વધુ વેર તાણવામાં ફાયદો
નથી. વળેસંગજીને શરણે જ જઈએ. એ ઉગારશે ને કદાચ મારશે
તો પણ એ માલિક છે.]

ખાળા ચાળા મેલ્ય ખુમાણે

વાજાનો લીધો વિશ્વાસ,

ફૂડે દગો કાઠીએ કીધો

દોરી લીધો જોગીદાસ. ૨૦

[ખુમાણેએ તોફાન મૂકીને વાળા (મૂળુ)નો વિશ્વાસ કર્યો. કાઠીએ
(મૂળુએ ને ચેલાએ) નૂકું બોલીને દગો લીધો. જોગીદાસને દોરી જઈ
સત્રુના હાથમાં સાંપી લીધો.]

જેગો ભાણુ કહે કર જોડી

કરડી દેખી પરજ કબા !

ગજરી વાર કરી ગોવોંદે

વાર અમારી કયે વળ ! ૨૧

[આણુ નેત્રીદાસે હાથ નેડાને કહ્યું કે હે વળેસંગજી ! અમારી પરજની (જાતિની) કુટિલતા અમે નેઈ લીધી. હવે તો ગજની બહાર જેમ આવિદે કરી હતી, તેમ તું અમારી વાર કર.]

પીડ ખુમાણું તણી પિછાણી

ધણીઅત નાણી વડા ધણી

મારૂં રાવ ! વળ મહારાજ !

તું માન કિન્દવાણુ તણી. ૨૨.

[તે ખુમાણોની પીડા પિછાની; અને હે સમર્થ માલિક ! તે તારો સ્વામી-ધર્મ સમજી લીધો. હે મારૂં (મારવાડથી આવેલા) રાવ ! હે વળેસંગ મહારાજ ! તું હિન્દુઓની શેખા રૂપ છ.]

[સિરડી બહારવટીયા : ૨ : ૫૪ ૭૩.]

શેણી-વિનણુંદ

[જન્મે જણાં જાતનાં ચારણુ હતાં. શેણી કાઠીઆવાડના ગોરવી-આણી મામના માલધારી ચારણુ વેદા ગોરવીઆણાની દીકરી : ને વિનણુંદ એકલો ભટકતો જીવાન : ‘જંતર’ નામનું વાજત્ર બળવી જ્ઞનાં પ્રેમજીતો ને શૌર્યજીતો ગાતો. શેણીના પિતાને ઘેર જતો આવતો. શેણી સાથે રનેહ બંધાયો. એક દિવસ જંતર બળવીને એણે વેદાને પ્રસન્ન કર્યાં. વેદાએ કંઈક માગવા કહ્યું. વિનણુંદે શેણી સાથેનો વિવાહ માંગ્યો. વેદાએ શર્ત મૂકી કે એક વરસની અંદર વિનણુંદ એક સો ને એક ‘નવચંદ્રી’ લેસો લાવી આપે તો જ શેણીને પરણે. વિનણુંદ લેસો મેળવીને એક વર્ષની અંદર ન પહોંચી શક્યો. છેલ્લા દિવસ સુધી રાહ જોયા પછી હતાશ શેણીએ ખીજ કાઠ સાથે પરણવાની ના પાડી હિમાલયમાં ગળવા માટે પ્રયાણ કર્યું. હિમાલયનાં

જરફમાં થિસી ગઈ. સરીર ચોટ્ટુ પડવા લાગ્યું. ત્યાં વિજયલુંદ હિમાલયમાં પહોંચ્યા. છવનની છેલ્લી ધડએ એનું 'જંતર' સાંભળતાં સાંભળતાં શેણીના છેલ્લા શ્વાસ નીકળી ગયા.]

૫ પ્રેમનો પ્રથમ ઉદ્ભવ

વિજયલુંદ આરો વીંછણો, શેણી આડી ભીંત;
પડદેથી વાતું કરે બાળાપણની પ્રીત.

જંતર મોટે તૂંબડે બતરીસે ગમે,
છતરીશ લાવણુ રમે વિજયલુંદને ટેરવે.

ગમે ગમે ગોઠડી, નવ તાંત્યુંમાં નેહ,
હૈયામાં હલકેહ વિજયલુંદના તૂંબડાં.

જંતર ઝાલ્યું હાથ ભાંચવીએ ભાંગતી રાતનું,
સમહર લે સંગાથ વાઢેલ સહ વિજયલુંદે.

૬ શેણીનો ગૃહત્યાગ

વરસ વળ્યાં વાદળ વળ્યાં, ધરતી લીલાણી
(એક) વિજયલુંદને કારણે શેણી સૂકાણી.

ચડ ટીંબા ચડ ટેકરી, ચડ રજુંદાળી ધાર!
રઝોજત ! ઉછાળો લઇ વિજયલુંદ પાછો વાળ !

વિજયલુંદની વળમાળ, બીજની બાંધું નહિ;
ચારણ હોય લખ ચાર, (તેને) બાંધવ કહી બોલાવીએ !

મત્યું શું ઘો માનવી ! જણ જણની જુજવી,
આટલી રાદપ હતી (તે) વિજયલુંદ કાં વાળ્યો નહિ !

૩: વિનમ્રુંદની શોધ.

મારગ-કાંઠે મઢી કફં, લઉં જોગણુના વેશ;
જોતું દેશ-વિદેશ, (કોઈ) વાવડ ઘો વિનમ્રુંદના !

(કોઈ) જંતરવાળો જીવાન લાલમાં ભૂતો પડ્યો,
શેરીએ પડાવું સાદ, વાવડ ઘો વિનમ્રુંદના !

લાલ સુરંગી ઘોતીએ કેસર ભીને વાન
હાલ્યો ભતો હાટડે જંતરવાળો જીવાન.

ચાલું તો ચુંકું નીકળે, દોડ્યે લાજ મરું;
વીનમ્રુંદ વાગડ ઉતર્યો, ઉભી પોત્યું કફં.

૪: હિમાલયમાં દેહત્યાગ

હાડ હેમાળે નવ ગળ્યાં સોહામણુ શેણીનાં
(તેથી) કાસા કેરે પૂતળે પરણેવા પડ્યાં.

હાડાં હેમાળે ગળીયાં જે ગૂડા લગે;
વિનમ્રુંદ ! વળે, ઘણુમૂલા ! જાને ઘરે !

વળ વળ વેદાણી ! (તું) પાંગળી હો તોય પાળશું,
કાંધે કાવડ કરી (તને) જાત્રા બધી જીવારશું.

વિનમ્રુંદ જંતર વગાડ ! હેમાળો હલકું દીયે;
મેઘા માછલમાર, માછલીયું ટોળે મળે.

જંતર ભાંગ્યું જડ પડી, તૂટ્યો મેણી ત્રાગ;
વેદાની શેણી હલ ગઈ, જંત્રી ન કાઢે રાગ !

જીએ ખાધાં ભાત પેટ ભરી પામર છું,
શેણી જેવો સાથ વિનમ્રુંદ મેલી વળ્યો.

[સૌરાષ્ટ્રની રસધાર : ધારા-૫ : ૫૪ ૧૩૦]

ગુજરાત કાઠીઆવાડનું લોક-સાહિત્ય

સૌરાષ્ટ્રની રસધાર

ધારા પહેલી :	૧-૦-૦
„ બીજી :	૧-૪-૦
„ ત્રીજી :	૧-૮-૦
„ ચોથી :	„
„ પાંચમી :	„

સોરઠી બહારવટીયા

ભાગ પહેલો :	૦-૧૦-૦
„ બીજો :	૧-૦-૦

રઠીયાળી રાત

ભાગ પહેલો :	૦-૧૦-૦
„ બીજો :	૦-૧૨-૦
„ ત્રીજો :	૦-૧૦-૦

ચુંદડી (લગ્નગીતો)

ભાગ પહેલો :	૦-૧૦-૦
„ બીજો :	(દીપાવ ઇ)

હાલરડાં	૦-૪-૦
કંકાવટી	૦-૮-૦
દાદાજીની વાતો	૦-૮-૦

સૌરાષ્ટ્ર સાહિત્ય મંદિર : રાણપુર : બી. એસ. રેલ્વે

